

Asia: VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00/2016

Lausuntopyyntö julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista

Yleiset kommentit raportista

Yleiset kommentit raportista

Rajapinta ry:n näkemyksen mukaan julkishallinnon tietoaaineistojen saaminen käyttöön koneellisesti luettavassa muodossa ohjelmoitavien rajapintojen kautta voi merkittävästi parantaa yhteiskuntatieteellisen tutkimustyön mahdollisuuksia. Rajapintojen käytössä on syytä huomioida tutkijoiden erityistarpeet, esimerkiksi isojen tietomäärän kerääminen sekä historiallisten aineistojen saaminen koneluotettavaan muotoon.

Lisäksi on toivottavaa, että rajapintojen toiminta olisi jollain tasolla yhdenmukaista toimijoiden välillä. Näin tutkimuskäyttöön ei tarvitse jokaisen kunnan osalta tehdä erillistä ratkaisua, vaan voidaan kehittää työkaluja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Semanttisen yhteensopivuuden lisäksi tekninen yhteensopivuus vaatii huomiota. Esimerkiksi 6aika-hankkeessa toteutettu kuntien päätösrajapinta mahdollistaa saman tutkimuksen toteuttamisen kuudessa kunnassa.

Kommentit raportin 5 luvusta

Kommentit osasta 5.1 Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista

-

Kommentit osasta 5.2 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

-

Kommentit osasta 5.3 Tietoturvaluus

-

Kommentit osasta 5.4 Tietoaaineistojen muodostaminen ja vastuut

-

Kommentit osasta 5.5 Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Tekninen samankaltaisuus on välttämättömyys aineiston laajan keräämisen varmistamiseksi. Samaan aikaan yhteiskunnallisessa keskustelussa on tuotu esille datan, tietojärjestelmien sekä tietojen käsittelyyn käytettävien algoritmien valta. Yhtenä esimerkkinä viimeaikaisesta keskustelusta mainittakoon Petrakaki & Kornelakis (2016), jotka tuovat esille, kuinka määrämuotoinen tietojen kysely pakotti lääkärit ja hoitajat muokkaamaan tapojaan ja lopulta johti järjestelmän epäonnistumiseen arjessa. Yhdenmukaisten semantiikkojen osalta on siis syytä olla tarkkaavainen, ettei siinä erehdytä samaan virheeseen vaan sallitaan myös eri toiminta-alojen tehdä hallitussa määrin omaa harkintaansa työssä. Koska nämä semantiikat ovat myös piirteitä, joita tutkimustyössä lopulta käytetään, on valituilla termeillä ja koodistoilla merkittävä vaikutus tutkijoiden toimintamahdollisuuksiin. Siksi niiden tulee vastata organisaatioiden aitoa toimintaa, jotta aineistojen kautta saadaan niistä oikea kuva.

Petrakaki, D., & Kornelakis, A. (2016). "We can only request what's in our protocol": technology and work autonomy in healthcare. *New Technology, Work and Employment*, 31(3), 223–237.
<http://doi.org/10.1111/ntwe.12072>

Kommentit osasta 5.6 Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

-

Kommentit osasta 5.7 Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

Rajapinta ry pitää keskeisenä jatkuvaa yhteistyötä tutkijoiden ja viranomaisten välillä aineistojen ja rajapintakuvausten kehittämisessä. Eri tutkimuksen näkökulmista pääpaino voi olla hyvin erilaisella aineistolla ja sen tasolla (esimerkiksi yksilötaso vs. aggregoitu laajempi aineisto; kvantitatiivinen aineisto vai kvalitatiivinen aineisto jne.).

Raportin kuvaus tutkijoiden "yksiselitteisistä" tarpeista — tarve hyödyntää olemassa olevia tietoja nopeasti, monipuolisesti, helposti ja mahdollisimman pienin kustannuksin — ovat varsin laaja yleistys. Tutkimuksen tarpeet kehittyvät esimerkiksi menetelmällisten ja käsitteellisten innovaatioiden kautta. Jos tutkimukseen vaadittaisiin tietoa toisella tavalla kuin sitä on aiemmin tarjottu, kuinka muutoksesta sovitaan ja miten se toteutetaan järjestelmään?

Yhdistys kannattaa työryhmän ehdotusta tutkimuslupamenettelyn yksinkertaistamisesta ja pitää ehdotettuja toimenpiteitä erinomaisina. Aineistojen saatavuus laajempaan tutkimuskäyttöön on erinomainen toimenpide-ehdotus.

Samaan aikaan osion tutkimuspainotus on perinteisessä rekisteritutkimuksen aineistossa, vaikka julkisen hallinnon laajat tietovarastot ovat käytössä myös monessa muussa tutkimusaiheessa.

Esimerkiksi politiikan tutkijoille mahdollisuus käsitellä eduskunnan puheenvuoroja ja lausuntoja laskennallisesti on kiinnostava mahdollisuus; viestintätieteissä kiinnostuksen kohteena voisivat olla viranomaisten lehdistötiedotteet. Osa näistä voidaan varmasti toteuttaa hankkeessa kuvattujen avointen rajapintojen kautta, mutta erilaisten tietolähteiden merkitys tutkimukselle olisi syytä mainita erikseen myös tutkimustiedon käsittelyn kohdassa.

Yliopistojen ja tutkimuslaitosten sisäinen organisoituminen aineistojen käytön suhteen tulisi jättää näiden toimijoiden oman päätösvallan piiriin. Tällä tavoin voidaan mahdollistaa eri yliopistoille toimivien ratkaisujen luominen; onko kyseessä keskitetty rekisteri yliopistotasolla vai esimerkiksi yksittäisen tutkimusryhmän ylläpitämä vastuu rekisteristä jäisi tällöin yliopistojen päätettäväksi. Tällä tavoin yliopiston hallinnon mahdollinen haluttomuus ottaa vastuulleen rekisteripitäjän velvoitteita ei olisi este tutkimukselle. Lisäksi on syytä huomioida esimerkiksi apurahatutkijoiden asema he eivät useinkaan toimi tietyn tutkimusorganisaation työntekijöinä.

Vaikka ehdotus rekisteritietojen laajempaan hyödyntämisen mahdollistamisesta kehitys- ja innovaatiotoiminnassa on sinänsä hyvä idea, yhdistys toivoo erityistä varovaisuutta noudatettavan tietoja luovutettavassa kehitys- ja innovaatiotoimintaan esimerkiksi yritystoimijoille, joita eivät sido samanlaiset eettiset ohjeistukset kuin tieteellistä tutkimusta. Tietojen jatkokäytössä on syytä huomioida myös aineiston yhdistämisestä potentiaalisesti aiheutuvat riskit. Maailmalta löytyy lukuisia esimerkkejä siitä kuinka esimerkiksi erilaisten sinänsä anonymisoituja henkilötietoja sisältäviä aineistoja yhdistämällä on henkilöt lopulta mahdollista yksiselitteisesti tunnistaa.

Kommentit osasta 5.8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi

-

Kommentit osasta 5.9 Tietohallinnon ja tiedonhallinnan ohjaus

-

Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista

Mitä muutosehdotuksia olisi mielestänne priorisoitava valmistelussa?

Valmistelussa tulisi tähdätä mahdollisuuksien mukaan myös parhaiden käytäntöjen muodostamiseen ja toiminnan ohjaamiseen, jotta kansallisella tasolla ei syntyisi monia rinnakkaisia tapoja toteuttaa samoja ratkaisuja. Samoin käytettyjen terminologian suhteen on syytä tasapainoilla: vaikka tekninen samankaltaisuus on toivottavaa, on syytä välttää teknologisen pakon aiheuttamana prosessin muodostamista tietynlaiseksi.

Muut tarpeelliset toimenpiteet

Millä muilla toimenpiteillä, lainsäädännön uudistamisen lisäksi, katsotte olevan merkitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisessä?

Toimivien ja nykyaikaisten käytänteiden luominen tietohallinnon tukemiseksi ei ole vain tekninen tai lainsäädännöllinen haaste. On syytä myös ottaa huomioon organisaatioiden kehittäminen ja henkilöstön koulutus esimerkiksi hallintolain mukaisessa neuvomistehtävissä sekä viestintämateriaaleissa.

Työryhmän ehdotusten vaikutukset

Yleiset kommentit vaikutuksista

Digitaalisten aineistojen - niin perinteisten rekisteriaineistojen kuin laajemmin viranomaisten tuottamien aineistojen - saatavuus tutkimukselle on suuri mahdollisuus. Isojen aineistojen käytössä yhteiskuntatiede on toistaiseksi keskittynyt lähinnä sosiaalisen median aineistojen, media-aineistojen sekä laajojen rekisteriaineistojen käsittelyyn. Julkishallinnon aineistojen avaaminen mahdollistaa uskoaksemme uudenlaisten tai aiemmin aineiston keräämisen takia mahdottomien tutkimuskysymysten tarkastelun. Tutkimuskäyttöön on kuitenkin syytä huomioida tutkijoiden mahdollisesti hyvinkin erilaiset tarpeet tutkimuskysymysten perusteella ja pyrkiä tukemaan myös tutkimusta, joka ei pohjaudu perinteiseen tilastolliseen rekisteriaineistoon.

Taloudelliset vaikutukset

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

Yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Nelimarkka Matti
Rajapinta ry